Forskning om undervisning och lärande har bjudit in Elisabet Nihlfors att skriva en översikt av de artiklar som har publicerats under åren 2013 till 2022.

Tio år med ForskUL – reflektioner och framtidsspaning

Elisabet Nihlfors

Sammanfattning

Reflektionerna och framtidsspaningen i denna artikel utgår dels från de 90 artiklar som getts ut i ForskULs de senaste tio åren dels de redaktionella texter som finns i varje utgåva. De presenterade forskningsresultaten ger en rik bild av de kunskaper, relevanta för lärares yrkesutövning och professionsutveckling som finns att tillgå. Samtidigt väcks frågor om vad det är vi inte vet, och vad som krävs för den fortsatta utvecklingen inom området. Det kan gälla förutsättningar som möjliggör långsiktighet och uthållighet, forskning som är jämförande och kritisk. Tillgången till aktuella sammanställningar av forskningsfronten, miljöer som underlättar mång- och tvärvetenskapliga studier i både teori och praktik och så vidare. Framtidsspaningen tar sin utgångspunkt i några historiska nedslag, tidskriftens fackliga rötter som leder till konstaterandet att behovet av lärardriven forskning är stort, att samverkan inom och mellan discipliner och professioner är angeläget för att öka kvaliteten på undervisning, utbildning och bildning. Betydelsen av att göra skillnad.

Elisabet Nihlfors är Professor i pedagogik med inriktning mot ledarskap. Hon startade forskningsgruppen; Reseach on Educational Leadership, REL (https://www.edu.uu.se/forskning/pedagogik/rel). Hennes forskningsområde är skolans styrning och ledning med fokus på skolchefer och det demokratiska uppdraget. Hon har tidigare erfarenhet som bland annat lärare, skolchef, rektorsutbildare, huvudsekreterare vid Vetenskapsrådets utbildningsvetenskapliga kommitté, dekan för fakulteten för lärarutbildningar vid Uppsala universitet och initiativtagare till att ta fram ett ULF-avtal.

Introduktion

Den forskande läraren – med ansvar för yrkets kunskapsbildning, så rubricerades det andra numret av Forskning om undervisning och lärande 2009, den tidskrift som föregick ForskUL och som startades av Stiftelsen SAF i samverkan med Lärarförbundet med syftet att:

> … bidra till diskussionen om behovet av forskning inom lärarutbildning och pedagogisk yrkesverksamhet. […] fästa uppmärksamheten på nödvändigheten av att lärare i högre grad deltar i sin egen och skolans kunskapsbildning. (redaktör, 2009:2)

Under åren 2009–2012 kom Forskning om undervisning och lärande ut med nio nummer. Efter några år, 2013 formades ForskUL, en digitalt publicerad tidskrift med peerreviewade forskningsartiklar ”med relevans för lärare i deras yrkesutövning och professionsutveckling”. På hemsidan beskrivs tidskriften idag på följande sätt:

> ForskUL presenterar forskning relaterad till skolans samtliga ämnesområden och åldersgrupper. Det handlar såväl om forskning som fördjupar förståelsen för konkreta frågor, om vad elever har svårt att lära sig eller olika aspekter av undervisningen som om forskning som utvecklar metoder och instrument för exempelvis bedömning av elevers kunnande. (www.forskul.se)

De senaste tio åren har tidskriften ForskUL utkommit med två till tre nummer per år med vanligtvis mellan sju och tio artiklar per nummer. Undantagen är de tre temanumren som har innehållit något fler artiklar. Totalt under de senaste tio åren har 22 nummer med 90 artiklar publicerats. Huvudredaktörer genom åren har varit Lärarstiftelsens dåvarande ordförande, tillika initiativtagare, Solweig Eklund (2009–2015) följd av professor Ingrid Carlgren (2015–2020) fram till dagens ansvariga utgivare professor Inger Eriksson (från 2020). De tre redaktörerna eller, i samband med temanumren, inbjudna gästredaktörerna, inleder varje nummer med en redaktionell kommentar som återkommande innehåller en argumenterande text om vikten av praktiknära forskning utöver en översikt av det aktuella numrets artiklar och dess huvudsakliga innehåll.

Tidskriften *Forskning om undervisning och lärande*, ForskUL ger läsaren rika möjligheter att öka sin kunskap inom flera områden som i förlängningen kan påverka den pedagogiska yrkesverksamheten.

Med uppdrag att reflektera

Att som undertecknad få hedersuppdraget av redaktionen att göra en genomlysning av utgivningen under de senaste tio åren är en grannlaga uppgift. Dels för att materialet är så innehållsrikt dels för att redaktionen och alla granskare i kommittén[1] består av kunniga och välrenommerade forskare (24 professorer och 6 docenter). Hur göra detta material rättvisa?

Tack vare ForskULs redaktionssekreterare fick jag tillgång till ett gediget underlag att arbeta utifrån. Där fanns information om alla artiklarna (90 stycken, se bilaga 1);

1 https://forskul.se/redaktionskommitte/

årgång, författarnas namn, abstrakt, ämnesområde, skolform samt en länk till varje artikel.[2] Mitt angreppssätt kan med fog kallas intuitivt. Jag började läsa igenom samtliga abstrakt för att få en bild av innehållet. Efter den första genomgången intresserade jag mig för vilka författarna var. Därefter började jag klicka mig in via länkarna för att läsa hela artiklarna, i tidsordning. Det var då jag fann att det även finns redaktionella texter som inleder varje nummer av tidskriften. Vissa temanummer har även en avslutande reflektion av en forskare.

Hur skulle jag kunna göra, de 90 välskrivna och granskade artiklarna och det redaktionella materialet rättvisa? Vilken typ av sammanställningar, översikter skulle jag välja? Eller skulle jag snarare leta efter perspektiv som kan bidra till ett fortsatt samtal om hur professionen själv kan fortsätta att utöka makten över sitt kunnande, den egna yrkesutövningen, professionens kunskapsutveckling till gagn för alla elevers utbildning och bildning?! Hur utforma en reflektion som kan medverka till att ForskULs angelägna uppdrag fortsätter och utvecklas de kommande tio åren.

Väl där i mina tankar kom ett nytt nummer av *Pedagogisk Forskning i Sverige*. Där finner jag en artikel av Per Anderhag med flera (2023) som skriver om *Den praktiknära forskningens bidrag till läraryrkets kunskapsbas – en analys av kunskapsprodukter från kollaborativ didaktisk forskning*. Läser den och tycker mig känna igen en del från artiklar som jag nyss läst. Det visade sig stämma. Av de 25 artiklar de analyserat är hälften publicerade i ForskUL. Deras referenslista tog mig vidare till en artikel av Magnusson och Malmström (2022) *Partnership in teacher education – a research mapping*, där jag fann att 51 av de 90 artiklarna som jag undersöker i ForskUL fanns med i deras analyser. Min uppgift blev nu både svårare och enklare. Båda artiklarna gav mig underlag i form av olika kategoriseringar vilket påverkade mina val av tillvägagångssätt.

Mitt huvudfokus blev, att med utgångspunkt i ForskULs artiklar och med de redaktionella texterna som en röd tråd genom årens utgivningar, reflektera över om detta sammantaget ger några indikationer på behov av framtida vägval både för verksamheterna och för tidskriften. Mina reflektioner presenteras under följande fyra rubriker:

1. **Vad är det vi vet - exempel på ForskUL-artiklar relevanta för lärares yrkesutövning och professionsutveckling.**
   Detta första avsnitt presenterar artiklarnas huvudsakliga ämnesområde, syfte, teori och metod samt vilka som är författare.

2. **Vad är det vi inte vet – reflektioner efter de tio första åren.**
   Det andra avsnittet lyfter upp frågor som uppkom vid läsning av artiklarna; Forskningsfronten – behov av översikter? Vad hände sen – efter en intervention? Forskningens uthållighet - behov av fler longitudinella studier och uppföljningar? Behov av fler kritiska studier, mång- och/eller tvärdisciplinära studier? Etiska frågor med mera.

2 I texten refereras till artiklarna med (artikel, nr). Artiklarna finns förtecknade i nummerordning i Bilaga 1. Där framgår författarna och artikelrubrik, Redaktörstexterna refereras till som (redaktör, årtal: tidskriftsnummer).

3. **ForskUL en tidskrift med fackliga rötter.**
   Den tradition som ForskUL bygger vidare på är viktig att lyfta fram särskilt. Med några få nedslag i historien vill detta avsnitt understryka betydelsen av att lärarkåren även framgent delar ansvaret för agendan för att påverka yrkesutövning och professionsutveckling, bland annat i och genom forskning. I det sammanhanget lyfts även framväxten av ett Nationellt ULF-avtal upp.

4. **Demokratins väktare.**
   Avslutningsvis argumenterar jag för lärare och skolledares avgörande betydelse för utvecklingen av ett fortsatt demokratiskt samhälle. Ett uppdrag som hela samhället delar ansvaret för. Där samverkan mellan akademi – skola-närsamhälle (näringsliv/offentlig sektor/ideella organisationer) kan gynna mötet mellan lärare och barn, elever eller unga vuxna. Lärardriven forskning kan komplettera annan forskning för att öka kvaliteten på undervisning, utbildning och bildning. Betydelsen av att göra skillnad.

1. Vad är det vi vet - exempel på ForskUL-artiklar relevanta för lärares yrkesutövning och professionsutveckling.

Med tanke på lärarkårens omfattning, skollags- och läroplansuppdragens omfattning, olika förutsättningar hos skolhuvudmän, den geografiska spridningen, närheten till lärosäten, tillgång till behöriga lärare och till forskarutbildade lärare, lärarstuderandes medverkan i verksamheten med mera torde det finnas mycket som är relevant för lärares yrkesutövning och professionsutveckling.

Det är redaktionen för ForskUL som avgör vilka artiklar som ska publiceras. Av tidskriftens kvalitetskriterier framgår att: ”De praktikrelevanta resultat som publiceras ska vara granskade och knutna till tidigare forskning och på så vis bli en del i ett kumulativt kunskapsbygge – lärares professionella kunskapsbas”.[3]

En av redaktörerna noterar att det sällan talas om ”… de många spännande och komplicerade frågor som lärare och elever arbetar med varje dag” (redaktör, 2017:2). I ForskUL synliggörs det. Redaktören fortsätter:

> När skolan beskrivs i media är det ofta negativa beskrivningar av brist på ordning, mobbning och sjunkande kunskapsresultat. En vanlig skoldag kan med ett sådant perspektiv beskrivas som en kamp för att navigera sig igenom kaos och problem av olika slag som lägger sig i vägen för det skolan egentligen handlar om. I kontrast till det ger de här artiklarna en bild av skolan som fylld av liv och en plats där lärare och elever i undervisningen ägnar sig åt att utforska genuint utmanande intellektuella frågeställningar och tänja sina gränser för att förstå och lära sig nya saker. (redaktör, 2017:2)

Här gör redaktören indirekt en distinktion av relevansbegreppet. Artiklarna i ForskUL ska handla om undervisning och inte om frågor som ”brist på ordning, mobbning och sjunkande kunskapsresultat.” Det är något som ”lägger sig i vägen för det skolan

3 www.forskul.se/medverka/

egentligen handlar om." Flertalet artiklar i ForskUL handlar alltså om "det skolan egentligen handlar om": undervisningen i ett ämne i grundskolan, gymnasieskolan eller vuxenutbildningen och om till exempel lekens och lärandets utformning i förskolan. Det finns även ett par artiklar som studerar hur undervisningen i ett ämne kan påverka undervisning och lärande i ett annat ämne (artikel 39, 60, 80, 88). Det finns naturligtvis studier som i sina resultat ser att det påverkar även andra ämnen (se till exempel artikel 74). Några artiklar studerar hållbarhetsfrågor oftast med utgångspunkt i ett enskilt ämne. Där finns en rubrik till en artikel som indikerar en syn på läroplansuppdraget som ligger i linje med citaten ovan; "Utbildning för hållbar utveckling – förmågor bortom läroplanen" (artikel 12). I det här fallet avses med förmågor att utvecklas till en "god samhällsmedborgare".

Tabell 1

Undervisningsämne(n) i fokus för studien. Artikelnummer enligt bilaga 1.

Ämne – ett ämne	**Artikel nr**	**Antal**
Svenska, Svenska som andra språk,	19, 28, 29, 30, 31, 35, 38, 40, 50, 56, 58, 65, 70, 71, 76, 78, 79, 81, 83, 84, 85, 86, 89	23
Naturvetenskapliga ämnen inklusive teknik	5, 12, 13, 22, 32, 34, 37, 42, 46, 61, 64, 66, 90	13
Matematik	2, 4, 10, 15, 16, 24, 26, 48, 55, 62, 63, 69	12
Slöjd, Musik, Dans Teater	1, 9, 11, 18, 23, 27, 33, 72, 74	9
Idrott	21, 43, 44, 68	4
Samhällsvetenskap, Religion och Historia	25, 54, 67, 73	4
Leken i förskolan	49, 51, 52, 53	4
Engelska, Tyska, Ryska	3, 6, 82	3
Ekonomi	59	1
Ämne - två ämnen		
Idrott o hälsa/Matematik	60	1
Svenska /NO	88	1
Musik/Svenska	80	1
Matematik/Bygg o anläggning	39	1
		77

Artiklarna ger läsaren möjlighet att, genom att ta del av situationer i ett klassrum eller barngrupp och lärares undervisningspraktik, få nya kunskaper eller bekräftelse. De studier som presenteras har huvudsakligen genomförts i förskolan, grund- och gymnasieskolan. En studie är gjort i vuxenutbildningen medan de anpassade skolformerna saknas helt. Det finns ett fåtal artiklar som undersöker olika begrepp i styrdokumenten, jämför läromedel, granskar Skolverkets material i ett ämne etcetera.

Tabell 1 innehåller en sammanställning av artiklarna för att ge läsaren en översikt av det rika materialet. Tre temanummer har getts ut; *Lekresponsiv undervisning i förskolan* (2019), *Svenskämnets berättelser och berättelser i svenskämnet: ett temanummer om hållbarhet* (2021) samt *Litteraturdidaktiska perspektiv på barn- och ungdomslitteratur* (2022). I bilaga 1 finns en numrerad förteckning över artiklarna med information om författare och artikelrubrik.

Ett annat sätt att kategorisera artiklarna i tabell 1 är att göra som Anderhag med flera (2023). Deras innehållsanalys av artiklarna gav följande fyra kategorier av kunskapsprodukter som de beskriver på följande sätt:

> *Beskrivningar av kunnanden* synliggör vad som kännetecknar kunnanden inom olika ämnesområden.
>
> *Undervisningsdesign* preciserar relationer mellan undervisningens utformning och elevers lärande.
>
> *Didaktiska exempel* innefattar rika beskrivningar av undervisning och elevers lärande som grund för didaktisk reflektion.
>
> *Metodologiska redskap* fokuserar på att kombinera och pröva metoder för planering och analys av undervisningen. (Anderhag m.fl., 2023, s. 1)

När det gäller ForskUL artiklarna som de har analyserat finns exempel på artiklar i alla fyra kategorier nämnda ovan:

– Beskrivningar av kunnanden (artikel 1, 10, 16, 67, 73, 82)

– Undervisningsdesign (artikel 42, 67, 82)

– Didaktiska implikationer (artikel 15, 61)

– Metodologiska redskap (artikel 61, 82)

Min bedömning är att samtliga artiklar som förtecknas i tabell 1 kan kategoriseras i enlighet med dessa fyra kategorier.

Syften

För att få mer information om *varför* de olika studierna genomfördes gick jag igenom de syften som presenteras. Som redan framgått är merparten didaktiska studier med

inriktning att förbättra undervisningen i ett specifikt ämne. Det finns även andra syften som att undersöka lärarnas inklusive universitetslärarnas synsätt i en specifik fråga, elevernas synsätt eller lärarstudenternas. Ett par artiklar rör läroplaner, skolböcker eller organisatoriska frågor (se tabell 2).

Tabell 2

Exempel på studier/granskning av styrdokument, läromedel, organisation mm.

Dokumentation i förskolan, jämförelse Sverige-Finland	75	1
Läroplanstexter om Sv som andra språk	8	1
Skolverkets texter i NO	41	1
Läromedels- och boktexter	57, 77, 87	3
Nyanlända i förskolan i Fi	47	1
Övergång förskola – skola	14	1
Undervisningsbegreppet i teori och praktik i förskolan	36, 45	2
Bedömning i Barn- o Fritidsprogrammet	17	1
Heteronormen – lärares perspektiv	7	1
Lärarstuderandes syn på hälsa & miljö	20	1
		13

Gästredaktörerna till ett av temanumren uttrycker sitt syfte, här något förkortat, på följande sätt:

> Syftet med projektet har varit att, genom empirisk forskning och teoretisk elaborering, vidareutveckla teoribildning om lekbaserad undervisning och en lekbaserad förskoledidaktik. Framförallt har vi varit intresserade av hur man kan organisera aktiviteter för barns lärande inom ramen för en lek- och temabaserad verksamhet, *utan att transformera lek till icke-lek*. Målet med projektet är därför att generera kunskap om hur undervisning i (och i förlängningen en didaktik för) förskolan kan utformas på ett sätt som inte utesluter, utan istället är *responsiv* och bygger på, barns lek. Vi benämner det sätt varpå vi arbetat för ett kombinerat *forsknings- och utvecklingsprojekt*. (redaktör, 2019:1)

Nedan återges några ytterligare syftesformuleringar, också de något kortade och anpassade till formen för presentation i strecksats. Avsikten med urvalet är att med några exempel visa på bredden av ämnen/områden i de olika artiklarna:

– undersöka hur symboler och symboliska uttryck kan förstås som ett ämnesinnehåll i slöjdämnet och beskrivas som ett slöjdspecifikt kunnande (artikel 1),
– ta reda på hur eleverna upplever chattkommunikation som inlärningsverktyg, jämfört med muntliga samtal (artikel 6),
– en teknologi designad för att stödja barns musikaliska improvisation och komposition studeras i användning (artikel 11),

– hur kunnande kommer till uttryck då elever redovisar en dansuppgift (artikel 18),
– undersöker vad det innebär att kunna relatera rituella handlingar till centrala tankegångar i olika religioner (artikel 25),
– hur undervisning kan stötta elevers förståelse av växthuseffekten (artikel 37),
– bidra med kunskap om hur läs- och skrivundervisning kan gestalta sig och göras meningsfull i förskolans praktik (artikel 40),
– gymnasieelevers förmåga till kritiskt förhållningssätt till opinionsbildande texter och på vad som behöver synliggöras i undervisningen för att eleverna ska kunna utveckla förmågan (artikel 54),
– få en bättre förståelse för hur fysisk aktivitet kan användas i skolan för att skapa mer gynnsamma förutsättningar för elevernas lärande i matematik (artikel 60),
– undersöka i vilken utsträckning de uppnådda målen i interventionen var ett utfall av undervisningen eller om de är relaterade till de uppfattningar av tal som barnen hade med sig in i interventionen (artikel 63),
– - undersöker vad det innebär att analysera en samhällsfråga i samhällskunskap, en viktig del av kritiskt tänkande, och vad elever behöver erfara i undervisningen för att utveckla en mer kvalificerad analysförmåga (artikel 73),
– kunskap om funktionella aspekter av vuxna andraspråkselevers arbete med skrivrespons och argumenterande texter (artikel 89),
– utveckla kunskap om hur lärare systematiskt kan basera sin undervisning på samtal som utgår från elevernas förståelse, (artikel 15),
– hur svetsundervisning kan utvecklas med hjälp av samtalsanalys och variationsteori (artikel 64),
– hur relationer mellan matematik och bygg- och anläggningsämnet i gymnasieskolan kan beskrivas, med specifikt intresse av elevers kommande yrkesaktiviteter som byggnadsarbetare (artikel 39),
– öka medvetenheten om homo- och bisexuella lärares vardag i svensk skola och förskola genom att belysa några av dessa lärares erfarenheter (artikel 7),
– undersöka omfattningen av de matematiska verksamheter som eleverna deltagit i under sin skolgång och vilken betydelse eleverna tillmäter dem (artikel 26),
– en intervjustudie med 70 gymnasieelever på barn- och fritidsprogrammet om deras erfarenheter av bedömning och återkoppling (artikel 17),
– sjutton lärarstudenter i idrott och hälsa deltog i ett utvecklingsprojekt på lärosätet med syftet att undersöka hur studenternas resonemang i hälsa och miljö utvecklades under de tre månaderna projektet varade (artikel 20),
– analysera och jämföra innehållet i ämnesplanerna (Gy 11) för svenska och svenska som andraspråk på gymnasiet och diskutera vilka konsekvenser dessa skillnader kan medföra (artikel 8),
– artikeln undersöker hur fem skrivpedagogiska läromedel för grundskolan instruerar om genrestrukturer, logiska samband och värderande beskrivningar (artikel 41).

Syftesformuleringarna ovan är exempel som bekräftar de fyra kategorier Anderhag med flera (2023) funnit och som presenterades ovan.

Teori och metod

I studien gjord av Magnusson & Malmström (2022) förtecknas ett antal teoretiska och metodologiska val som de identifierat i sina analyser. De förtecknar dem i bokstavsordning enligt nedan:

> Action research; Ethnography; Phenomenography and variation theory; Social cultural theory and social constructionism; Others – activity theory, assessment research, biocentrism, cognitive theories, designbased research, gender theory, hermeneutic, interaction theory, media ecology, multimodality, narratology, pragmatics, reception theory, recognition theory, systemic functional linguistics, educational sociology. (Magnusson & Malmström, 2022, s. 8)

När det kommer till metodval förtecknar de även dessa (i bokstavsordning):

> Action research; Comparative study, DBR and research circle; Effect study, Intervention, Interview, Learning Study, Observation, Questionnaire, Text study, Others (Explorative design research, think aloud). (Magnusson & Malmström, 2022, s. 8)

Även om Learning studies är den mest förekommande metoden finns det naturligtvis variation då forskningsfrågan är avgörande för val av teori och metod. Det finns de som använder sig av interventionsstudier (till exempel artikel 2, 84) och några använder sig även av kontrollgrupper (artikel 60, 69). Någon söker utveckla modeller inom ett specifikt område (se till exempel artikel 39). Flera strävar efter att metoden som väljs ska vara en undersökande metod som även ska kunna bidra till skolutveckling. En vanlig forskningsfråga, inom den praktiknära didaktiska forskningen tar, enligt en av redaktörerna:

> … ofta sin utgångspunkt i någon formulering i styrdokumenten som innebär att lärarna i sin undervisning inte kan luta sig mot någon tradition eller vedertagen kunskap. I kursplanerna från 2011 finns många sådana målformuleringar och krav som lyfter fram och betonar nya aspekter av ämnet – ofta handlar det om en betoning av ett teoretiskt kunskapsinnehåll. (redaktör, 2019:2)

ForskUL är en tidskrift för forskning *med relevans för lärare i deras yrkesutövning och professionsutveckling*. Något jag tolkat som att lärares behov ska mötas av vetenskaplig kunskap, vilket ibland innebär att forskningsprojekt behöver startas när kunskap saknas. Eftersom frågan eller problemformuleringen är avgörande för val av teori och metod innebär *forskning med relevans för lärare* per automatik inte ”praktiknära” forskning. Men genomgången av artiklarna i ForskUL och det redaktionella materialet ger en bild av att det finns en koppling mellan vad som anses vara relevant och *hur*

studien genomförs det vill säga i praktiken. Det finns även en viss koppling till lärares delaktighet men inte nödvändigtvis kopplat till *vem* som initierar forskningen. Ömsesidigheten, strävan efter det kollaborativa framgår av en annan redaktörs text:

> … även om begreppet praktiknära forskning är väletablerat idag så är tolkningen omtvistad. Fortfarande verkar en vanlig uppfattning vara att praktiknära forskning innebär att tillsammans med lärare omsätta forskningens resultat i verksamheten. Det är något annat än det som är ForskULs inriktning, nämligen att publicera resultat från forskning där forskarna *tillsammans med lärare bedriver forskning som leder till nya kunskaper.* […] Oftast bedrivs arbetet kollaborativt vilket innebär att lärare och forskare samverkar. Forskarnas teori och analysmetoder kopplas ihop med lärarnas blick och erfarenheter. (redaktör, 2020:1)

Behovet att argumentera för och positionera den praktiknära forskning framgår nedan i ett redaktionellt material som inleder ett temanummer:

> De här givna exemplen delar i allmän mening vissa drag, såsom att de är interverenerande, iterativa, kollaborativa, process- och användningsorienterade samt att de innebär en ömsesidig utveckling av teori och praktik […] Det handlar dock inte om enbart problemlösning, det vill säga om praktikutveckling, utan det är kritiskt att det också genereras vetenskaplig kunskap som har en vidare räckvidd. Ett viktigt kvalitetskriterium för denna sorts forskning är att den möjliggör stark ekologisk validitet – det vill säga, vad man uttalar sig om (teoretiskt) är vad man faktiskt studerat (empiriskt), snarare än att studera något i en sorts situation (en experimentsituation, en intervju) för att därifrån generalisera till en annan sorts situation (lärande och undervisning i en förskola eller i ett klassrum). (redaktör, 2019:1)

Med några få undantag är artiklarna exempel på hur lärare kan undervisa för att uppnå läroplanens mål i det aktuella ämnet. Flera studier har genomförts på likartat sätt inom samma område i olika kontexter. Någon kritisk granskning av läroplanens mål ryms sällan i dessa sammanhang. Fokus är att finna kritiska moment i själva undervisningssituationen. Kritisk granskning återfinns i de artiklar som redovisar textanalyser av läroplaner, Skolverksmaterial och liknande. En redaktörstext får sammanfatta detta avsnitt om teori och metod:

> Den utbildningsvetenskapliga forskningen bär på ett arv av att låta stora, övergripande teorier (om lärande, kommunikation, språk, kunskapsbildning, etc.) ha en framträdande plats i forskningen. Risken finns då att den enskilda studien blir en slags illustration av den stora teorin snarare än att vara ett självständigt forskningsarbete med ett eget kunskapsgenerande syfte. Ett viktigt steg mot en mer mogen vetenskap är att det påbörjas teoribyggen omkring de specifika forskningsobjekt som studeras. (redaktör, 2020:1)

Vilka är författarna?

Är författare, initiativtagare, genomförare samma person? Det framgår inte alltid vem eller vilka som har tagit initiativet till studien. I sammanfattningen till en artikel framgår det att upprinnelsen är:

> Utifrån en lärargrupps tidigare erfarenheter, om de svårigheter elever har kring kolets kretslopp, utformades en lektion i syfte att stödja elevernas lärande och begreppsanvändning inom detta område. (artikel 32)

Det framgår i artikeln att den lärargruppen som åberopas inte är densamma som de som medverkar i studien. Det finns andra exempel där kunskap om resultaten från en internationell kunskapsmätning har medverkat till att en lärargrupp har ringat in problemet (till exempel artikel 4). Metodvalen ger en viss kunskap om hur många som varit involverade i studierna. Men vem vilka är författarna?

De 90 artiklarna har sammanlagt 215 författare. Av dessa är det 15 som återkommer med mer än en artikel. Att fler har varit involverade i den aktuella studien som presenteras framgår i metoddelen men även genom att författarna ibland tackar ett stort antal lärare för deras medverkan. Det sker i artiklar där lärarna inte är medförfattare. De senare finns men är i mindretal. Samtidigt kan understrykas att ForskUL är enligt Magnusson & Malmström (2022) den tidskrift (med peer-review förfarande) där lärare är medförfattare i större utsträckning än i andra tidskrifter.

Av de 215 författarna är flertalet anställda på ett lärosäte som professorer och docenter eller lektorer och universitetsadjunkter (110), övriga är anställda av en skolhuvudman som lektorer (8), lärare (62) eller doktorander det vill säga lärare som deltar i forskarutbildning (35).

Tabell 3

Antal författare och artiklar i ForskUL 2013–2022.

Antal författare/artikel	Antal artiklar	Antal ggr namnen finns
1	32	32
2	29	58
3	17	51
4	7	28
5	2	10
8	1	8
13	1	13
15	1	15
	90	**215**

Av de 90 artiklarna är alltså en tredjedel författade av *en* person, oftast forskare eller doktorand. Nästan hälften av artiklarna (43 stycken) är skrivna av forskare på ett lärosäte (en eller flera tillsammans). Det är 28 artiklar som är skrivna av en kombination av forskare på universitetet och lärare, lektorer eller doktorander. Tre artiklar är skrivna av forskare anställda hos skolhuvudman tillsammans med lärare.

Det framgår av det redaktionella materialet att redaktionen tog ett aktivt beslut att inbjuda doktorander att publicera sig i ForskUL. Det torde förklara det relativt stora antal artiklar skrivna av doktorander som ensamförfattare då de härigenom fått en möjlighet att publicera sin artikel för den kommande sammanläggningsavhandlingen.

Forskarna som medverkat i studierna som publicerats i ForskUL representerar en tredjedel av svenska lärosäten med lärarutbildning. Därtill kommer forskare från Finland (Åbo och Vasa) samt Norge (Stavanger). Totalt sett är det en övervikt, cirka hälften av artiklarna, av författarna som är verksamma i Göteborgs- och Stockholmsregionerna. De som följer därefter är verksamma i närheten av Högskolan i Jönköping, Högskolan Dalarna följt av Uppsala, Linköping, Linné- och Malmö universitet. Denna iakttagelse kan vara intressant om detta speglar var det finns aktiva miljöer som medverkar i forskning med relevans för lärare men påverkar även diskussionen om hur den kunskap som genereras delas.

Dominansen av storstadsregionerna kan vara en indikation på ett resultat av Göteborgs universitets satsning, tillsammans med skolhuvudmännen i regionen, på en sen decennier pågående forskarskola.[4] Det innebär att det finns doktorander som aktivt söker tidskrifter att publicera i. Stockholmsregionen kan ganska säkert kopplas till satsningen på STLS[5] som refereras till i flera artiklar. De artiklar som skrivits av lärare ingår oftast i något av STLS projekt vilket möjliggör för dem att genomföra studier och vara del av en aktiv forskningsmiljö.

Det motsatta gäller däremot inte. Det vill säga att de lärosäten och områden som förekommer sparsamt skulle sakna forskarskolor och forskningsmiljöer. Däremot kan det bero på att det finns andra publiceringsmöjligheter som ligger nära dessa lärosäten, även om alla inte är peer-review tidskrifter.[6] En fråga värd att följa upp är om *var* en artikel publiceras påverkar möjligheten att dela resultaten (open access) och möjligheten för författarna att notera utgivningen i sin CV som påverkar lektorers möjlighet till docentur. Det senare gäller inte minst lektorer anställda hos skolhuvudman.

Som angavs ovan kommenteras i olika analyser det faktum att lärare inte enbart deltar i arbetet utan även står som medförfattare. Inger Eriksson (2018) skriver om detta i artikeln *Lärares medverkan i praktiknära forskning: Förutsättningar och hinder*. Eriksson ger exempel på olika typer av samverkan och lyfter fram kollaborativt forskningsarbete. Hon skriver:

4 https://www.gu.se/utbildningsvetenskap-lararforskning

5 https://pedagog.stockholm/undervisning-och-larande/forsknings-och-utvecklingsprojekt/stockholm-teaching-learning-studies/

6 ULF Spaning Nr 7 www.ulfavtal.se/dokumentation/

> Lärares medverkan kan således handla om allt från att delta i identifieringen av forskningsfrågor, lektionsdesign och genomförande av forskningslektioner till att i vissa fall även delta i analysarbete och publicering av kunskaperna. Det är möjligt att tala om samverkan eller medverkan också när lärare egentligen inte ingår i forskningsgruppen. Om däremot lärare ingår i forskningsgruppen är det möjligt att börja tala om kollaborativitet. (Eriksson, 2018, s. 28)

Eriksson gör i artikeln en analys av tre projekt vars resultat presenteras i en tabell som jag något modifierat lånar in (projektens namn har tagits bort).

Tabell 4

Vem tog initiativet? Modifierad efter Eriksson (2018) tabell (s. 36).

	Vem tog initiativ och definierade problemet	**Vem ansvarade för design och teori**	**Vilket/vilka motiv drev deltagarna och vad blev resultatet för deltagarna?**
Projekt A	Forskarna	Forskarna	Olika motiv o. resultat för lärarna och forskarna
Projekt B	Skolledning & forskarna i samverkan med lärarna	Forskarna	Olika motiv o. resultat för lärarna och forskarna
Projekt C	Lärarna i samverkan med forskarna	Lärarna i samverkan med forskarna	Delat motiv o. gemensamt resultat för lärarna och forskarna

Resultatet i tabell 4 kan läsas tillsammans med slutsatserna som Magnusson och Malmström (2022) kommer fram till i sin översikt vad gäller lärarnas deltagande eller delaktighet. De finner bland annat följande former:

> – Teachers conduct their ordinary teaching,
>
> – Teachers conduct teaching planned by researchers,
>
> – Teachers plan teaching together with researchers,
>
> – Teachers plan teaching together with researchers and take part in the analysis. (Magnusson & Malmström, 2022, s. 8)

Alla dessa och andra former behövs beroende på forskningsfrågan. Det sammanställningarna visar är att en form som ännu inte är särskilt framträdande är den där det finns en genuin samverkan från att ha identifierat problemet, via analyser till redovisning av resultat och agerandet efter det. Magnusson och Malmström (2022) lyfter fram ett antal exempel från ForskUL som de placerat i den andra kategorin (artikel 29), tredje (artikel 46) och fjärde kategorin (artiklar 1, 4, 5, 6, 39, 44, 54, 55). Även här,

anser jag att det är möjligt att inplacera övriga artiklar i tabell 1 i enlighet med deras kategorisering och att den fördelning Magnusson och Malmström kommer fram till skulle förstärkas.

En av redaktörerna får avsluta detta avsnitt:

> Det behövs en diskussion om kvalitetskriterier när det gäller den undervisningsutvecklande forskningens särdrag. Det handlar bland annat om hur samverkan mellan forskare och lärare sett ut, utformningen av interventionen och hur interventionen utvecklades genom den iterativa uppläggningen. Granskningen borde också omfatta relevansaspekten. (redaktör, 2020:1)

2. Vad är det vi inte vet – reflektioner efter de tio första åren

I detta avsnitt lyfts frågor upp som genomgången av materialet givit upphov till, och som inte alltid besvaras av artiklarna; Forskningsfronten – behov av översikter? Vad hände sen – efter en intervention? Forskningens uthållighet - behovet av fler longitudinella studier och uppföljningar, Kritiska studier, Mång- och tvärdisciplinära studier, Etiska frågor med mera.

Forskningsfronten – behov av översikter och kumulativ kunskap

Kvalitetskriterierna för ForskUL understryker att artiklarna ska, genom att vara knutna till tidigare forskning medverka till att bli en del ”i ett kumulativt kunskapsbygge – lärares professionella kunskapsbas”.[7] Varje artikel innehåller därför en förankring i tidigare forskning. Som framgår av tabell 1 finns ett flertal artiklar inom samma ämne där en del tangerar varandra mer än andra. Det finns flera studier som konstaterar att deras resultat bekräftar tidigare resultat. Det väcker frågan om hur det kumulativa kan underlättas? En inledande kommentar i en artikel (16) konstaterar att den aktuella skolan:

> … genomför sedan 2010 en Learning study i matematik varje termin som ett led i den kollegiala utvecklingen av undervisningen. I dessa studier har man i viss mån tagit del av andra skolors studier men inte systematiskt använt dessa resultat vid nya studier. I de studier som finns rapporterade har det heller inte framgått att man tagit stöd i tidigare studier vid inventering av möjliga kritiska aspekter. (artikel 16)

I just denna artikel görs jämförelser med tidigare resultat från learning studies i slutredovisningen. Det är annars inte ovanligt att argumenten för en studie förankras i resultat från internationella kunskapsmätningar, Skolinspektionens eller Skolverkets rapporter. Det finns självklart undantag och hänvisningarna kan även sätta igång en tanke som gör att som några lärare uttrycker det: ”Vi tyckte att detta samband var intressant och ville utveckla vår matematikundervisning för att ge eleverna möjlighet att förbättra sina kunskaper i ämnet” (artikel 4). Men på ett generellt plan återkom-

7 www.forskul.se/medverka/

mer jag till frågan om vad det skulle innebära om fler forskningsfrågor var djupare förankrade i och tydligare drog lärdom av tidigare studier på området för att söka ny kunskap? Eller kanske är det annan typ av kunskap som eftersöks.

> En generell slutsats (och förslag) är att Learning studies och variationsteori kan vara ett användbart verktyg för att överbrygga klyftan mellan forskningen och yrkespraktiken, ”the theory and practice gap” som Nuthall (2004) adresserar. Teorin kan vägleda lärare i deras dagliga arbete men inte enbart detta, praxisnära forskning i form av Learning studies kan också bidra med ny ämnesdidaktisk kunskap. (artikel 22)

Flera studier som presenteras har gjorts i små grupper som kan försvåra vissa generaliseringar. Frågan är om metastudier skulle kunna bidra med ny kunskap på ett mer generiskt plan? En redaktionell text uttrycker detta på följande sätt:

> Den forskning som publiceras i ForskUL vetter åt två håll – å ena sidan forskningsfältet (vilket i allmänhet är något ämnesdidaktiskt område) och, å den andra, skolan och lärarnas praktik. Den dubbelheten präglar såväl forskningsfrågorna som interventionens utformning och resultaten.
>
> Än så länge har den forskning som vi publicerat i ForskUL i stor utsträckning varit enstaka studier om något specifikt innehåll eller någon aspekt av undervisningen. Även om dessa naturligtvis kan vara av intresse för andra lärare, när det gäller just dessa specifika innehåll, så uppstår frågan hur de olika enskilda studierna i högre utsträckning kan relateras till varandra och till de ämnesdidaktiska fält som respektive forskningsobjekt tillhör. (redaktör, 2020:1)

Frågan är angelägen. Är det möjligt att i ökad utsträckning kombinera universalistiskt och partikularistiskt orienterad forskning (Carlgren, 2021), forskning som både söker efter mer generella samband och den som bidrar till kvalificering av det professionella omdömet. (Anderhag m.fl., 2023, s. 5).

Vad hände sen? Uthållighet

Forskning tar och måste få ta tid. Tre år är ofta en kort tid för ett forskningsprojekt då frågan som ställts kanske behöver omformuleras, ingången justeras och nya frågor uppkommer, den valda metoden fungerar inte och nya val behöver göras. ForskUL vill värna forskning som innebär att det tar tid.

> Som vanligt när det gäller skolan finns det tyvärr en otålighet och önskan att hitta snabba och generella lösningar. ForskUL representerar en annan väg som är mer långsam och omständlig. Forskning tar tid och undervisning är en komplicerad verksamhet som omfattar ett myller av aspekter som kan behöva beforskas. De frågor och problem som lärare hanterar är specifika; de handlar om olika aspekter av ämnesspecifika kunskapsområden för specifika grupper av elever. (redaktör, 2016:1)

Exemplen på longitudinella studier få. Två exempel ska nämnas: en studie (artikel 30) följer elevernas skriftliga produktion under tre år. Det finns studier (till exempel artikel 2) som bygger vidare på ett arbete som genomförts ett par år tidigare i samma miljö. Annars tycks tidsrymden generellt sett vara kort, ofta ett år. Detta faktum kommenteras av Magnusson och Malmström (2022): "The popularity of learning study could perhaps be explained by the explicit design, and the fact that a study can be conducted in only a few lessons which makes time less of an object than in more longitudinal studies, of which there are but few in our material" (s. 16).

Samtidigt kanske learning studies just är det, longitudinella utöver att de ger långtgående effekter (artikel 5). Om och när sådana studier systematiskt upprepas och sammanställs borde kunskapsmassan öka. Frågan är vem/vilka som medverkar till att en sådan kumulativ utveckling kan ske.

En fråga som återkommer efter att ha läst den ena intressanta artikeln efter den andra är om och hur den nya kunskapen förändrat lärares yrkespraktik, elevernas kunskaper över tid? ForskULs artiklar utgör ett intressant underlag för den som vill följa upp och utvärdera resultaten i ett längre perspektiv. Några frågor, som uppkommer i min läsning, är hur lärarkollegiet på den skola där studien genomfördes påverkades? Hur används artiklarna i det kollegiala samtalet? I en av artiklarna (artikel 73) där lärare och lektorer från flera olika skolor genomfört studien tillsammans med forskare från ett lärosäte – finns där större möjligheter att dela kunskapen med kollegor även utanför själva projektet? Andra frågor är om lärarstudenter får del av forskningsresultaten som görs inom ämnet/ämnesområdet (se till exempel artiklarna 64 och 78), påverkas studenternas val av examensarbeten av de nya rön som hela tiden presenteras, eller förekomsten av pågående learning studies? Kanske är detta en forskningsuppgift i sig.

Kritiska studier

"Ibland känns det konstigt att så få studier kritiskt granskar styrdokumenten" (redaktör, 2019:2). Detta konstaterande från en av redaktörerna tolkar jag som ett generellt uttalande då kritiska studier efterfrågas inom flera områden. Och styrdokumenten är inte det enda som behöver kritiskt granskas. Flera studier handlar om att kritiskt granska själva undervisningssituationen. Men att samtidigt som undervisningen genomförs förhålla sig kritiskt till själva uppdraget kan vara komplicerat. Men i takt med att gruppen erfarna forskare och lärare ökar skulle fler studier kunna göras i varandras/andra praktiker för att bygga in den typen av kritiskt öga i forskningsprojektet.

Mång- och/eller tvärdisciplinära studier.

Inom de områden där kunnandet successivt växer och slutsatser kan dras, återkommer jag till den initiala definitionen av relevans. Är det möjligt, när resultaten från de presenterade studierna redovisats att förnya studien och inbegripa "det som står i vägen" för lärares undervisning? Kan resultaten förädlas genom att prövas i olika miljöer, involvera fler? I en studie involveras målsmän (artikel 81), men exemplen på

andra aktörers medverkan i detta urval är få. Deltagande forskare kommer från olika vetenskapsområden men arbetar sällan tillsammans i ett och samma projekt. Finns det frågor som lärare söker svar på i sin praktik som är så komplexa att de kräver mång- eller tvärvetenskaplig forskning? Samverkan över gränser kan vara en viktig förutsättning för att få fram kunskaper om det vi inte vet. Van de Ven (2013) uttrycker detta väl:

> Engaged scholarship is a participative form of research for obtaining the different perspectives of key stakeholders [...] in producing knowledge about complex problems. By exploiting differences in the kind of knowledge that scholars and other stakeholders from diverse backgrounds can bring forth on a problem, I argued that engaged scholarship can produce knowledge that is more penetrating and insightful than when scholars or practitioners work on the problem alone. (s. 265)

Etiska frågor

Alla artiklar ska enligt ForskULs kvalitetskriterier innehålla ett avsnitt kring etik. En fråga som är synnerligen angelägen i denna typ av studier; forskningsetik, forskarens respektive lärares yrkesetik etcetera. Frågan har varit och är under diskussion då lagens utformning och tillämpning blivit problematisk (Backman Bister m.fl., 2021; Eriksson, 2018; Lillvist, 2022).[8] Diskussioner pågår, och en översyn av etiklagen har startat för att finna lösningar som möjliggör bland annat för praktiknära forskning att kunna uppfylla de etiska kraven.[9]

Redan 2001 tog de båda lärarorganisationerna initiativ till en yrkesetik. Den innehåller både lärares relation till eleven och kunskapsinnehållet och relationen till yrket i sig själv.

> Lärares yrkesetik innebär att läraren tar ansvar och är en garant för barns, ungas och elevernas utveckling. Därför måste lärarna själva ha makten över arbetets innehåll och utveckling. Egen forskning och möjlighet att påverka forskningsinriktningen är därmed också en viktig del av lärarnas yrkesetik. (redaktör, 2015:14)

Redaktörens slutsats är värd att understryka. Att påverka forskningsinriktningen, kunna påverka inom vilka områden det behövs ny kunskap är ett sätt att göra ”sin röst hörd” vilket är viktigt även ur ett demokratiskt perspektiv.

3. ForskUL – en tidskrift med fackliga rötter

Den tradition som ForskUL bygger vidare på är angelägen att lyfta fram. Med några få nedslag i historien vill jag i detta avsnitt understryka vikten av att lärarkåren delar ansvaret för forskningsagendan, för att aktivt driva frågor om den egna yrkesutövningen och den gemensamma professionsutvecklingen.

8 ULF Spaning Nr 7 www.ulfavtal.se/dokumentation/

9 https://etikprovningsmyndigheten.se/faq/jag-har-planerat-och-utformat-min-forskningsstudie-sa-att-kansliga-personuppgifter-inte-ska-komma-in-men-vagar-jag-verkligen-forska-utan-etikgodkannande-vad-hander-om-jag-far-in-kansliga-personuppgi/

Det första numret av Forskning om undervisning och lärande, 2009 vårdar arvet från *Pedagogiska skrifter* som Sveriges Allmänna Folkskollärarförening (Stiftelsen SAF) gav ut mellan åren 1889 och 1976. Det numret är en kvalificerad genomgång av dessa skrifter. Pedagogiska skrifter var ett sätt ge lärarkåren tillgång till nyheter inom det pedagogiska området nationellt och internationellt. Lärarstiftelsen, stiftelsen SAF, som förvaltar tillgångarna fortsätter denna tradition då de i samverkan med Sveriges Lärares vetenskapliga råd ger ut ForskUL i syfte att ge lärarkåren tillgång till forskning relevant för deras yrkesutövning. De första åren gav Forskning om undervisning och lärande plats åt diskussionen om behovet och förekomsten av praktiknära forskning. När ForskUL startade 2013 förändrades fokus till att vara en tidskrift med peer-reviewade artiklar som redovisar forskningsresultat, relevanta för lärare i deras yrkesutövning. Men fortfarande möjliggör redaktörstexterna att argumenteringen kan fortsätta för och av professionen kring betydelsen av forskning och utbildning.

I det redaktionella materialet finns en del historiebeskrivningar (se till exempel 2015:14). Historiens betydelse har nyligen lyfts fram i artiklar av Benerdal, 2022 och Malmström, 2023. Mitt bidrag här vill påminna om att de fackliga organisationerna, bland annat i avtalsförhandlingar återkommande tagit upp behovet av forskning. Jag nöjer mig med att ta ett par exempel från slutet av 1990-talet då det första av två på varandra följande femåriga avtal träffades mellan fack och arbetsgivare om löner och arbetsvillkor.

Det första femåriga avtalet (ÖLA 2000) träffades 1995 och kallades *En satsning till tvåtusen.* Där enades parterna bland annat om följande skrivningar:

> Inom ramen för vår gemensamma överenskommelse kommer vi att under den förestående femårsperioden verka för åtgärder som främjar och stimulerar en utveckling och breddning av forskningen i skolan. Parterna ska arbeta för att underlätta för lärare att kunna forska i skolan om skolan och för att öka möjligheterna till visstidsanställningar av forskare-eller personer från näringslivet. (ur En satsning till tvåtusen).

Rådet för skolans måluppfyllelse inrättades i samband med läraravtalet, av Svenska Kommunförbundet och Lärarnas Samverkansråd (Lärarförbundet och Lärarnas Riksförbund) med uppdrag att följa, stödja och bedöma skolan och förskolans måluppfyllelse under avtalsperioden. Ordförande var Kjell-Olof Feldt, tidigare bland annat finansminister. I ett av deras dokument konstateras bland annat att:

> För att lärare och skolledares kompetensutveckling skall kunna bidra till ny kunskap och fortsatt professionell utveckling måste det ske en ökad satsning på forskningsanknytning, t.ex. i form av magisterkurser och forskarutbildning.
>
> En verksamhet där lärare och skolledare efterfrågar forskningsresultat och själva forskarutbildar sig och forskar i skolan är en nödvändig förutsättning för att utveckla skolan. […]

> Det är även viktigt att utveckla arenor där lärare och skolledare kan möta varandra och forskare kring erfarenheter och ”praxisnära” forskning. (Rådet för skolans måluppfyllelse, 2003, s. 18)

Parterna (Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund & Kommunförbundet) genomförde under perioden 1996–1999 det så kallade *Albatrossprojektet* där 25 kommuner deltog.[10] Mellan åren 2001–2006 genomfördes *Attraktiv Skola*[11], ett samarbete mellan Lärarnas fackliga organisationer, skolhuvudmännen och utbildningsdepartementet. Syftet låg i linje med avsiktsförklaringen ovan och syftade till att stärka kvaliteten i skolan och att öka läraryrkets attraktivitet (Attraktiv skola 2001–2006). Lärarförbundet drev 2009 en kampanj kallat *Promilleprogrammet* som gjorde avtryck som la grunden till flera av de forsknings- och utvecklingsmiljöer som finns idag. Syftet var att skolhuvudmannen skulle satsa minst en promille av utbildningsbudgeten på forskning, lärardriven forskning. I samband med det skrevs fram att samarbetet skulle stärkas med högskolor och universitet och att skapa karriär- och utvecklingstjänster för lärare och skolledare. Dessa krav kan även ses som resultat av slutsatserna från Attraktiv Skola.

Avslutningsvis ska nämnas den *Gemensamma programförklaringen* som SKL, LR, Lf, Sveriges Skolledarförbund, Svenskt Näringsliv undertecknade 2011. Där understryks att ”Forskning ger bättre resultat i skolan och om att arbeta tillsammans för en skola som vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet enligt den nya skollagen”.

Två andra exempel kan i sammanhanget nämnas där Lärarförbundet lyfte fram forskningsfrågor. Mellan åren 1996 och 2019 gavs *Pedagogiska Magasinet* ut fyra gånger per år av Lärarförbundet.[12] Ett magasin för pedagogisk forskning och debatt och där en konstnär gavs utrymme i varje nummer att konstnärligt uttrycka magasinets tema. År 1996 gavs även *Pedagogisk Uppslagsbok* ut av Lärarförbundets Förlag/Informationsförlaget. Undertiteln är Från A till Ö utan pekpinnar.

Dessa få nedslag ger en bakgrund till intresset för och betydelsen av att professionen tar utrymme genom att som artiklarna i ForskUL gör, återkommande visa på det pågående systematiska arbete som pågår för att utveckla den egna praktiken där ständigt nya utmaningar uppträder.

ULF (Utbildning Lärande Forskning) ett initiativ från lärarutbildningskonventet

En av flera professionsgrupper inom utbildningssektorn är de lärare som arbetar som lärarutbildare. De finns såväl på lärosäten som hos skolhuvudmän. För snart tio år sedan togs ett initiativ för att skapa ett ULF-avtal det vill säga att skapa en infrastruktur som finns i organisationerna oavsett om det pågår ett forskningsprojekt eller en studie just där och då. Initiativet kom från lärarutbildarna och drevs fram tillsammans med alla involverade intressenter; fackliga organisationer, skolhuvudmannaorganisa-

10 Björn med flera, 2002

11 Calissendorff & Ornbrant, 2006

12 Två drivande chefredaktörer för Pedagogiska Magasinet var först Lena Fejan Ljunghill följd av Leif Mathiasson

tioner, forskningsfinansiärer, lärosäten med flera.[13] Flera av dessa personer har varit aktiva i de projekt som omnämnts ovan. Regeringen gav sedan möjlighet till en försöksverksamhet (Prop 2016/17:50; 2020/21:60) som har utvärderats och där ett förslag till ett nationell ULF-avtal har tagits fram för att garantera en långsiktighet i arbetet.[14]

Även lärarutbildningen har sin historia när det gäller kopplingen till lärares vetenskapliga grund. Agneta Linné (2009) har publicerat en artikel på *Lärarnas Historia*[15] där hon beskriver lärarutbildningens väg mot en utbildning på vetenskaplig grund. Nedanstående är delvis hämtat från denna text.

Redan 1956, i samband med att den första lärarhögskolan startade konstaterades att ”Vetenskap och försöksverksamhet skulle bidra till att göra skolans undervisning både effektivare och bättre anpassad till målen”. Tio år senare står i det i den då gällande stadgan (SFS 1968:381) att de studerande borde förvärva en *öppen och kritisk inställning* till sin egen kommande yrkesutövning och vilja att förnya sitt arbetssätt. Då skapades även *Försöks- och demonstrationsskolor* där lärarkandidaterna kunde följa och ibland medverka i pedagogiska försök. När lärarutbildningarna inlemmades i högre utbildning från 1977 blev också forskningsanknytning än viktigare för att möjliggöra för lärare att bli behöriga att söka forskarutbildning.

”Behov av fördjupning av såväl det vetenskapliga som det praktiska kunskapsintresset i utbildningen, och förstärkning av det gemensamma i pedagogernas förändrade och mer kvalificerade professionella uppdrag…” angavs som skäl till förändringarna i 2001 års lärarutbildning. Samtidigt avsattes resurser för att bygga upp och vidareutveckla forskning med anknytning till lärarutbildning och pedagogisk yrkesverksamhet (Linné, 2009). Förslagen som lades fram i utredningen *En hållbar lärarutbildning* (SOU 2008:109) realiserades inte i alla delar. Som till exempel nedanstående förslag från utredaren:

> Medel till uppbyggnad av kapacitet ges som ett basanslag till sju lärosäten under tio år med 10 miljoner per år. Medlen ska fördelas i konkurrens. Ett anslag skapas för att underlätta en uppbyggnad av handledningsresurser vid de olika lärarutbildningarna riktade mot kommunala satsningar. […] Medel utgår för uppbyggnad och drift av ämnesdidaktiska centra för samtliga större undervisningsämnen inklusive för en gemensam servicefunktion. (SOU 2008:109, s. 390)

Sommaren 2023 har ett förslag till ULF-avtal inlämnats till regeringen. Uttrycket som används i texten är ”praktiknära forskning i samverkan” för att positivt särskilja att den forskning som finansieras via detta avtal ska leva upp till vissa kvalitetskriterier. Kriterier som naturligtvis i grunden inte särskiljer sig från annan forskning! Men där infrastrukturen, det gemensamma ansvaret för att det finns forskningsmiljöer, ett tredje rum där samtal regelbundet förs kring behovet av forskning, tid med mera ses

13 https://www.ulfavtal.se/digitalAssets/858/c_858306-l_3-k_ulf-anso-kan-2015-alf-avtal--2-.pdf

14 www.ulfavtal.se/dokumentation/

15 https://lararnashistoria.se/wp-content/uploads/2020/08/L%C3%A4rarutbildningen%20i%20historisk%20belysning_0.pdf

som viktiga förutsättningar för forskning av hög kvalitet. Förutsättningar som även uttrycks i redaktörstexten i Nr 1 av Forskning om undervisning och lärande (2009, refereras till i ForskUL 2015):

> Skolan behöver i hög grad utvecklas inifrån. Forskning om skolan grundad på lärarnas egna frågor, bör därför i större utsträckning ske i skolan. Det behövs fler lärare med forskarutbildning, men också magister- och masterutbildningar. Det handlar om en arbetsorganisation som har resurser till utveckling och kan höja kvalitetsnivån. Lärare med djupare kunskaper skulle kunna var en resurs för sina kollegor. Att vara verksam i sin profession och samtidigt vara med om att utveckla ny kunskap genom forskning anses som en självklarhet inom flertalet andra professioner. Det borde vara lika självklart att det finns disputerade lärare i skolan, som kan och vill ta ansvar för skolan utveckling. (redaktörstext Nr 1 2009, citerad i redaktörsordet 2015:14).

Listan kan göras lång på nödvändiga förbättringar i forskningssystemet, lika aktuellt 2016 som 2023:

> Om utbildningssektorn ska kunna utveckla en motsvarighet till den kliniska forskningen behövs en rad insatser på olika områden och nivåer; basanslag för forskning till lärarutbildningarna, forskarskolor för lärares forskarutbildning, särskilda medel för praktiknära forskning, samverkan mellan lärosätena och den skolbaserade forskningen, möjlighet för lärare att medverka i forskning på del av sin arbetstid, ökning av olika typer av försöksverksamheter i skolan etc. Därtill kommer behov av olika kanaler för kommunikation och spridning av forskningsresultat som till exempel forskningskonferenser. (redaktör, 2016:2)

Det lärarna redan på 1800-talet stred för, och gav uttryck för i *Pedagogiska Skrifter* är ett arbete som fortsätter och där ForskUL har en viktig position att använda och värna.

4. Demokratins väktare

Forskning behövs som medverkar till att lärare kan kritiskt granska sin beprövade erfarenenhet och aktivt påverka kunskapsproduktionen framåt. Deras frågeställningarna är av betydelse. Från dessa kan befintlig kunskap sökas och ny skapas. Detta innebär inte att andra(s) frågeställningar inte är av intresse! Det avgörande är att olika intressenter kommer till tals, möts och driver frågorna framåt. Att det finns möjlighet att göra sin röst hörd och att det finns mötesplatser där dessa röster på ett respektfullt sätt möts är en del av ett demokratiskt samhälle. Utbildning är en förutsättning för att upprätthålla och utveckla ett demokratiskt samhälle. Därför kan även forskning där många röster hörs i bästa fall rubriceras som demokratins väktare.

Uppdragen i skollag och läroplaner kan, inspirerad av filosofen Peter Kemp (2005) sammanfattas ungefär så här: Barnen ska få sådan kunskap att de klarar sig i världen, samtidig som de får kunskaper som gör att världen klarar sig (s. 35). Formerna för

den forskning detta kräver behöver vara mångfacetterad för att möta alla olika behov som uppkommer i denna stora och ständigt föränderliga verksamhet. Vilka barn är det som nu finns i förskolan? Vad är det elever och studenter utbildas i och till? Hur betraktar vi framtiden? På vilken vetenskaplig grund undervisar vi? Var skapas dessa kunskaper och var söker vi efter den? I mellanrummen, mellan stadier och läsår, mellan ämnen, mellan undervisning och lärande på andra platser än i skolan? Det här är riktigt svårt. Vi kan när vi ser tillbaka överblicka en utveckling från ångkraft till molntjänster, från fysiskt arbete till agilt lärande men framtiden fortsätter att vara osäker. Forskaren Kari Facer konstaterar att:

> We cannot determine the future that will unfold. We can, however, create schools that are public spaces and democratic laboratories that can play a powerful role in tipping the balance of that change in favour of sustainable futures for all of our students. (Facer, 2011 s. 134)

Hon lyfter fram fyra områden som hon anser behöver utvecklas:

– The growth of new relationships between humans and technology,

– The emerge of new intergenerational relationships,

– Struggles over new forms of knowledge and democracy,

– The intensification of radical economic and social . (s. 134).

Dessa områden innebär, menar jag, att forskning och utbildningen behöver ha modet och utrymmet att pröva nya vägar med risken att misslyckas. ”Detta förutsätter både grundforskning av hög kvalitet och excellens, starka forskningsdiscipliner, men också goda förutsättningar för tvärvetenskaplig forskning och att miljöer skapas som ger förutsättningar för nya och oväntade kombinationer och samarbeten.” (Prop. 2016/17:50, s. 20).

Utbildningsvetenskaplig forskning har minimalt med resurser. Det mesta av den forskning som presenteras i ForskUL artiklarna har finansierats av forskarnas och lärarnas tid, inom respektive ekonomiska ramar (tid och pengar). Vetenskapsrådet och Skolforskningsinstitutet ger resurser till ett fåtal forskningsprojekt. Sett i ljuset av detta är det samtidigt otroligt hur mycket som kan åstadkommas med små medel och understryker betydelsen av att kunskaperna delas.

Det finns två farhågor som förstärks i min läsning av ForskUL artiklarna. Det ena handlar om relationen forskning och utveckling, den andra om prefixet praktiknära.

Relationen forskning och utveckling

Den första farhågan kan utläsas i mina reflektioner ovan. Oron för att forskning inte får ta den tid den behöver. Att önskan att lösa ett problem driver upp tempot och att förväntningarna på ”resultat” som helst genast ska omsättas i handling är höga. Var går gränsen mellan forskning och utveckling? Riskerar forskning att trängas ut av

utveckling istället för att utveckling genererar nya frågor till forskningen? Farhågan delas av redaktören 2019:

> Ofta används beteckningen FoU-samverkan i samband med praktiknära forskning, vilket riskerar att knyta den praktiknära forskningen till U-et, det vill säga utvecklingsarbetet snarare än till F-et, forskningen. Praktiknära forskning bedrivs då i samband med att resultaten från forskning, som bedrivits på universiteten, ska implementeras i skolan genom utvecklingsarbete. (redaktör, 2019:3)

Min oro består också i diskussionerna om att det är svårt att använda andras forskning i den egna praktiken. Att kunna kritiskt granska och reflektera över andras resultat är en kunskap i sig för att med den som grund bygga vidare och utveckla den egna verksamheten. Ingrid Carlgren (2020) gör en distinktion mellan två positioner när det gäller skolutveckling. Praktiknära forskning som forskning (position 1) och Forskning som forskningsbaserad skolutveckling (position 2) (s. 107). Det handlar delvis om vem som har tolkningsföreträde, forskaren eller läraren. Den senare positionen, där kunskapen finns hos forskaren (på lärosätet) ligger nära implementering, det vill säga det finns ett resultat som ska tillämpas. Men om det i framtiden är mer regel än undantag att forskare och lärare är samma person vad händer då? Vad behöver då omprövas? En idealbild, som en av redaktörerna beskriver är att i framtiden då:

> … är skolans och lärarnas praktik och forskningsfältet inte i alla avseenden åtskilda. Istället kommer utvecklingen av den lokala undervisningen och framtagande av ny undervisningsrelevant kunskap vara en välintegrerad verksamhet […] Detta skulle kunna innebära att lärare kan vara ”kliniskt” verksamma forskare, det vill säga en verksam lärare som även kan ansvara för undervisningsutvecklade forskning i den egna praktiken”. (redaktör, 2020:2)

En vision som i vissa delar av landet redan är genomförd men som behöver bli verklighet för fler i hela landet. Det stärker det ForskUL vill vara, en tidskrift med och för lärare. Genom att forskningen bedrivs på skolorna och i klassrummen, med ambitionen att generera ny kunskap, bidrar det också i sig till utveckling (jfr; redaktör, 2019:3; Prøitz m.fl. 2022).

Prefix i forskningen

Min andra farhåga gäller vad som händer när prefix sätts på forskning. Grundforskning, nyfikenhetsforskning, tillämpad forskning, uppdragsforskning, klinisk forskning och så vidare och i detta fall praktiknära forskning. Det är en gammal fråga och som fortfarande diskuteras och ska så göras. Min oro är kopplad till resursfördelningsfrågor men även synen på kvaliteten i den forskning som genomförs. Det jag skriver här nedan är inte ett inlägg i debatten om prefixets vara eller inte vara utan jag vill lyfta frågan här för att diskussionen behöver fortsätta framför allt vad gäller kvalitet. Även redaktörerna återkommer till detta i sina texter:

> Det gäller att bedöma både praktikrelevansen och den vetenskapliga kvaliteten. Det är därför viktigt att hela tiden föra en diskussion om kvalitetskriterier och hur den här typen av forskning kan utvecklas och förbättras. Det gäller såväl metodologiska aspekter som hur forskningen blir teoribyggande och bidrar till uppbyggnaden och utvecklingen av läraryrkets kunskapsgrund. […] Tack vare alla de forskare som hjälper till att granska artiklarna kan såväl granskningsprocessen som den praktiknära forskningen kvalificeras efterhand. (redaktör, 2016:2)

Det gäller även att övertyga omvärlden om att forskningen har hög kvalitet, både i forskningsprocessen och resultaten. Noggrannhet, systematik och transparens är självklart. Är tillförlitligheten och trovärdigheten lika självklar? Att diskussionen om kvaliteten på den kliniska forskningen fortfarande pågår efter alla år är något att ta i beaktande.[16] Utbildningsområdet behöver föra denna diskussion inte enbart med andra vetenskapsområden utan med olika aktörers traditionella syn på forskning och utveckling på skolområdet. Malmström (2023) presenterar i *Anticipations of practice-near school research in Sweden* fem olika förväntningar på praktiknära forskning som han har analyserat fram utifrån offentliga texter (1970–2010):

– For ensuring a school based on "scientific knowledge and proven experience",

– As a cure for educational research of little relevance,

– For increasing teaching efficiency,

– For making teacher education research-based,

– For increasing attractiveness of the teaching profession (Malmström, 2023, s. 11)

ForskUL har möjlighet att påverka agendan för forskning om undervisning och lärande. Forskning som handlar om att nyfiket söka ny kunskap för att utveckla verksamheten. Forskning, där resultaten inte på förhand är givet men där kunskaperna driver utvecklingen framåt. Då behöver det finnas fungerande infrastrukturer så att forskningsprojekt kan starta när så behövs. Forskningsmiljöer som ger förutsättningar att regelbundet mötas för att kritiskt förhålla sig till vad som pågår; systematiskt, metodiskt utpröva trovärdighet och tillförlitlighet i olika forskningsresultat och den egna yrkesverksamheten.

Tidskrifter som ForskUL är väsentliga för att samla och sprida kunskaper som lärare anser relevanta för sin yrkesutövning. Om sedan avgränsningen ska vara att endast forskning som bedrivs i skolor och i klassrum får publiceras kan diskuteras. Kunskaper om barn och elevers motivation kanske delvis behöver inkludera andra ”rum” för att nå målet att ge alla barn och unga en likvärdig utbildning med möjlighet till bildning.

16 https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/03/konkurrenskraftig-klinisk-forskning-ett-av-malen-nar-alf-avtalet-utreds/

5. Avslutningsvis

ForskUL är en mångfacetterad tidskrift. Den berör många. Den gör skillnad för barn och ungas bildningsresa. Oavsett hur vi organiserar oss behövs ett ledarskap inte enbart i barngruppen och klassrummet utan även för att skapa förutsättningar för att driva forskningsprojekt, ta tillvara resultaten och fortsätta utvecklingsarbetet (jfr till exempel Lillejord & Børte, 2016; Prøitz & Rye, 2023).

Tid och mötesplatser är andra viktiga faktorer för att olika kunskaper och kompetenser ska kunna tas tillvara. Lärares delaktighet i de projekt som publicerats har varierat. Från att vara med och formulera forskningsfrågan, delta i till exempel en intervention, vara delaktig i analysarbetet och vara medförfattare till slutrapporten. Van de Ven (2013) har en figur som beskriver fyra skeden i en process från att inventera problemet till att kommunicera resultaten. I varje läge understryker han vikten av att:

– Engage those who experience & know the problem,

– Engage knowledge experts in relevant disciplines & functions,

– Engage methods experts & people providing access & information,

– Engage intended audience to interpret meanings & uses. (s. 267).

I de exempel som finns i ForskUL är det oftast samma personer som deltar i samtliga delar men det kan vara olika. Frågan som kan ställas är när, var och hur vi bjuder in andra? Det gäller även samverkan mellan forskare/lärosäten och lärare/skolhuvudmän. Flera olika aktörer finns, flera beslut behöver fattas om bland annat tid och andra resurser, många som behöver vara delaktiga i processerna. Detta uppmärksammas av två forskare, tillika utvärderare av försöksverksamheten ULF:

> The participation of different practitioner groups often seemed to reflect the structures of responsibilities and areas of work, such as having the power to make decisions about agreements and funding, staffing of projects and how close actors are to the topic in question for the project, as well as availability and personal engagement. (Prøitz & Ryve, 2023, s. 300–301)

Behovet av (ny) kunskap är stort. En god utgångspunkt är att bygga upp en ömsesidig respekt för varandras och andras kunskaper, att lyssna och försöka förstå olikheterna, och i genuin samverkan medverka till att ny kunskap skapas (Nihlfors, 2020). Det tar tid. Tid som behöver finnas för att nå målet att … "conduct research that both advances a scientific discipline and enlightens the practice of a profession" (Simon, 1976 i Van de Ven, 2013 s. 265). Där behövs den forskande läraren, med ansvar för yrkets kunskapsbildning. Då behöver det finnas möjligheter för lärare och skolledare att bygga upp och aktivt dela den beprövade erfarenheten och kunna publicera forskningsresultat i en tidskrift som ForskUL. Lärarstiftelsen har rika möjligheter att fortsätta att utveckla lärares förutsättningar att: "kontinuerligt förbättra, förändra, utveckla och anpassa undervisningen – den pedagogiska yrkesverksamheten helt enkelt" (redaktör, 2009:2).

Referenser

Anderhag, P., Andrée, M., Björnhammer, S. & Gåfvels, C. (2023). Den praktiknära forskningens bidrag till läraryrkets kunskapsbas – en analys av kunskapsprodukter från kollaborativ didaktisk forskning. *Pedagogisk forskning i Sverige*. https://open.lnu.se/index.php/PFS/article/view/3301/3312

Attraktiv skola (2001–2006). http://www.skola.se/ (arkiverad länk)

Backman Bister, A., Falthin, A., Leijonhufvud, S. & Persson, M. (2021). Vad är praktiknära forskning? I A. Backman Bister & M. Persson (Red.), *A prima vista*. KMH och Eskilstuna kommun.

Benerdal, M. (2022). Vad vill staten med praktiknära forskning? I I. Eriksson & A. Öhman Sandberg (Red.), *Praktikutvecklande forskning mellan skola och akademi. Utmaningar och möjligheter vid samverkan*. Nordic Academic Press.

Björn, C., Ekman Philips, M. & Svensson, L. (Red.) (2002). *Organisera för utveckling och lärande – Om skolprojekt i nätverksform*. Studentlitteratur.

Calissendorff, M. & Ornbrant, R. (2006). *Attraktiv Skola rapport*. Myndigheten för skolutveckling.

Carlgren, I. (2020). Lärarna – problem eller lösning? *Pedagogisk forskning i Sverige*, 25(4). https://doi.org/10.15626/pfs25.04.10

Carlgren, I. (2021). Skolan och lärares arbete. I M.Andrée, G. Bladh, I Carlgren & M. Tväråna (Red.), *Ämneslärares arbete – didaktiska perspektiv* (s. 37–66). Natur & Kultur.

Eriksson, I. (2018). Lärares medverkan i praktiknära forskning: Förutsättningar och hinder. *Utbildning & Lärande*, *12*(1), 27–40.

Facer, K. (2011). *Learning Futures. Education technology and social change*. Routledge

Kemp, P. (2005). *Världsmedborgare. Politisk och pedagogisk filosofi för det 21 århundradet*. Daidalos.

Lillejord, S. & Børte, K. (2016). Partnership in teacher education – a research mapping. *European Journal of Teacher Education*, *39*(5), 550–563. https://doi.org/10.1080/02619768.2016.1252911

Lillvist, A. (2022). Från forskningsetiska principer i praktiknära forskning till en praktiknära etik? I I. Eriksson & A. Öhman Sandberg (Red.), *Praktikutvecklande forskning mellan skola och akademi. Utmaningar och möjligheter vid samverkan* (s. 69–81). Nordic Academic Press.

Linné, A. (2009). *Lärarutbildning i historisk belysning*. Lärarnas historia. https://lararnashistoria.se/wp-content/uploads/2020/08/L%C3%A4rarutbildningen%20i%20historisk%20belysning_0.pdf

Magnusson, P. & Malmström, M. (2022). Practice-near school research in Sweden: tendencies and teachers' roles. *Education Inquiry*, *14*(3), 367-388. https://doi.org/10.1080/20004508.2022.2028440

Malmström, M. (2023). Anticipations of practice-near school research in Sweden, *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*. https://doi.org/10.1080/20020317.2023.2236751

Nihlfors, E. (2020). Respekt för varandras kunskaper. *Pedagogisk forskning i Sverige, 25*(4). https://doi.org/10.15626/pfs25.04.11

Prop 2016/17:50. *Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft*. Utbildningsdepartementet.

Prop 2020/21:60. *Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige*. Utbildningsdepartementet.

Prøitz, T, S., Rye, E., Borgen, J.S., Barstad, K., Afdal, K., Afdal, H., Mausethagen, S. & Aasen, P. (2022). *Utbildning, lärande, forskning Slutrapport från en utvärderingsstudie av ULF-försöksverksamhet*. Universitetet i Sørøst-Norge, Skriftserien Nr 27.

Prøitz, T. S. (Rye, E. (2023). Actor roles in research–practice relationships: Equality in policy–practice nexuses. I T. S. Prøitz, P. Aasen, & W. Wermke (Red.), From education policy to education practice. *Policy Implications of Research in Education, 15*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-36970-4_15

Rådet för måluppfyllelse (2005). *Måluppfyllelsen i svensk skola och förskola 2000–2004: rådets slutrapport*. Stockholm. webbutik.skl.se/sv/artiklar/maluppfyllelsen-i-svensk-skola-och-forskola-2000-2004-radetsslutrapport.html

SFS 1968:318. *Kungl. Maj:ts stadga för lärarhögskolorna*.

SOU 2008:109. *En hållbar lärarutbildning*. Utbildningsdepartementet.

ULF Spaning Nr 1. (2019). *Några nedslag rörande: - Partnernas ställningstaganden kring forskning - Riktade statsbidrag*. ULF-avtal. www.ulfavtal.se/dokumentation/

ULF Spaning Nr 2. (2019). *Några nedslag rörande: - Finansiering av praktiknära forskning - Utbildningsvetenskapliga kommittén i statliga dokument - Skolforskningsinstitutets tillblivelse*.ULF-avtal. www.ulfavtal.se/dokumentation/

ULF Spaning Nr 6. (2020). *Etiska frågor En sammanställning av olika frågor och dilemman som uppmärksammats i försöksverksamheten*. ULF-avtal. www.ulfavtal.se/dokumentation/

ULF Spaning Nr 7. (2021). *Publiceringar m.m. En sammanställning av olika sätt att publicera, sprida och dela med sig av kunskaper.* ULF-avtal. www.ulfavtal.se/dokumentation/

Van de Ven, A. H. (2013). *Engaged Scholarship. A guide for organizational and social research*. Oxford University Press.

Författarna i ForskUL äger upphovsrätten för sina egna arbeten.
ForskUL är en open access-tidskrift och publiceras under licensen CC BY.

OPEN ACCESS

Bilaga 1

Sammanställning av de 90 artiklar som har publicerats i ForskUL mellan åren 2013 och 2022.

	ÅR/nr	Titel	Författare
1	2013 nr 10	Vad kan man när man kan tillverka ett uttryck i slöjdföremål?	A. Broman, J. Frohagen, J. Wemmenhag
2		Att introducera likhetstecken i ett algebraiskt sammanhang för elever i årskurs 1	M. Adolfsson Boman, I. Eriksson, M. Hverven, A. Jansson, T. Tambour
3		Hur kan den tysta lärarkunskapen utnyttjas för bättre undervisning om styckeindelning i engelska?	M. Tväråna
4		Att se det som inte syns – om talföljder i årskurs 3 och 4	B. Lundberg, K. Frostfeldt-G, K. Kerekes, L. Erixon
5		Variation av ett undervisningsinnehåll för att möjliggöra urskiljning av kritiska aspekter avseende begreppet densitet.	J Magnusson, T Maunula
6	2013 nr 11	Datorn i skolans tyskundervisning ur ett elevperspektiv – Om svenska gymnasieelevers syn på datormedierad kommunikation och lärandet	C Fredriksson
7		Att förhålla sig till heteronormen i förskola och skola – Några homo- och bisexuella lärares sätt att hantera den heteronormativitet de upplever på arbetsplatsen.	M Lundin
8		Svenska och svenska som andra språk i Gy11 – två jämbördiga ämnen?	C Economou
9	2014 nr 12	Kommunikationens inbäddade resurs för lärande i slöjdundervisning	B Sjöberg, M Johansson, M Oja
10		Uppgifter som redskap för mediering av kritiska aspekter i matematikundervisning	J Fred, J Stjernlöf
11		Lärarens roll i barns lärande med en ny musikteknologi. Det svenska bidraget till det europeiska forskningsprojektet MIROR	B Olsson, C Wallerstedt, I Pramling Samuelsson, N Pramling, P Lagerlöf
12		Utbildning för hållbar utveckling – förmågor bortom läroplanen	I Bursjö
13	2014 nr 13	Är det man ser det som sker? – En designbaserad studie av en laboration med elevens perspektiv i fokus	A Jonsson, A Holst, C Andersson, H Danielsson Thorell
14		Överlämningar från förskola till förskoleklass	E Frank, J Meier, T Alatalo
15		Att använda elevsvar i undervisningen	A-C Wennergren, E Karlsson
16		”Det brukar vara så här långt!” – En jämförande studie om kritiska särdrag för elevers uppfattning av tallinjen	G Pettersson Berggren, M Björk

	ÅR/nr	Titel	Författare
17	2015 nr 14	Yrkeselevers erfarenheter om bedömning och återkoppling – kritiska röster från barn- och fritidsprogrammet	I Henning Loeb, M Wyszynska Johansson
18		Från ord till rörelser och dans – en analys av rörelsekunnandet i en dansuppgift	G Nyberg, I Carlgren
19		Textbedömning i svenskämnet – attityder, erfarenheter och variation	E Aldrin
20		Lärarstudenters resonemang om hälsa och miljö inför kommande lärargärning i gymnasieskolan	A-C Sollerhed, C Persson
21	2015 nr 15	Innebörden av att kunna 'house hop' – rörelsekunnande som kroppslig förståelse	G Nyberg
22		Vad är det som gör skillnad? – vad undervisningen måste göra synligt och vad eleverna måste lära sig för att förstå begreppet materia	A Vikström
23		"Inte ett öga torrt" – en studie rörande ämnesdidaktiska val i teaterundervisning	P Ahlstrand
24	2016 vol 4 nr 1	Matematik som teoretiskt arbete – utveckling av matematiska modeller för rationella tal i åk 4	H Eriksson, I Eriksson
25		Från orsak till mening – att kunna relatera ritualer till centrala tankegångar inom olika religioner	A-K Frisk
26		Tävling och acceleration för utveckling av matematisk förmåga – en analys av matematiskt begåvade elevers erfarenheter av stödjande verksamheter	V Gerholm
27		Danspedagogers yrkesspråk	B Sandström
28	2016 vol 4 nr 2	Lässtrategier för att lyckas – om hur högpresterande gymnasieelever gör när de läser	Y Hallesson
29		Frågan som didaktiskt verktyg – en studie av textsamtal kring skönlitteratur i årskurs 6 och 7	A Varga
30		Berättarteknik i elevberättelser från tidiga skolår	A Nordlund
31		Litteraturundervisning betraktat ur ett kroppsligt perspektiv	D Fatheddine

	ÅR/nr	Titel	Författare
32	2017 vol 5 nr 1	Innehåller silver kol? – en studie om elevers begreppsanvändning när de arbetar med kolets kretslopp	D Bengtsson, M Weiland, P Anderhag
33		Händig, skicklig och konstfärdig – slöjdkunnande i interaktion	J Andersson, M Johansson
34		Om utveckling av elevers förmåga att resonera om friktion i de tidiga skolåren	A Ulfves, B Fahrman, M Andrée
35		”Jag ritade först sen skrev jag” – elevperspektiv på multimodal textproduktion i årskurs 3	A Lyngfelt, E Borgfeldt
36		Undervisningsbegreppet och dess innebörder uttryckta av förskolans lärare	A Jonsson, I Pramling Samuelsson, P Williams
37	2017 vol 5 nr 2	Från missförstånd till klarhet: hur kan undervisningen organiseras för att stötta elevers förståelse för växthuseffekten?	Cecilia Dudas, Maria Sundler, Per Anderhag
38		Ungdomars fiktionsvanor	Anette Svensson, Stefan Lundström
39		Matematik i yrkesprogram – en modell för två ämnens relationer med varandra	Elisabet Bellander, Lisa Björklund Boistrup, Michael Blaesild
40		”Ja tycker om B” – Barns deltagande i läs- och skrivundervisning i förskolan	Annika Lantz-Andersson, Cecilia Wallerstedt, Kerstin Botö
41		Genrer och språkliga resurser i grundskolans läromedel – ett funktionellt perspektiv	Robert Walldén
42	2018 vol 6 nr 1	Elevers förmåga att planera undersökningar – en kritisk granskning av stödmaterial för bedömning i NO åk 1-6	Cecilia Bergvall, Malin Lavett Lagerström, Maria Andrée
43		Med ett salutogent perspektiv på hälsa – ett sätt att utveckla elevers samtal om upplevelser av fysisk aktivitet	Andreas Jacobsson, Henrik Jakobsson
44		Att urskilja och erfara sitt sätt att springa – kan elever lära sig det i idrott och hälsa?	Gunn Nyberg
45		Undervisning i förskolan – en fråga om att stötta och att skapa gemensamt fokus	Elisabeth Mellgren, Ingrid Pramling Samuelsson, Kristina Melker
46	2018 vol 6 nr 2	Sammanfogning av material i eget konstruktionsarbete – kunnande och elevuppgifter i tidig teknikundervisning	Eva Björkholm
47		Mottagandet av nyanlända familjer i förskolan – hur kan praktiken utvecklas?	Åsa Ljunggren
48		Frågan är vad frågan gör – olika frågeställningars betydelse för hur elever uttrycker och använder förändringstakt i matematik	Per Håkansson, Robert Gunnarsson

	ÅR/nr	Titel	Författare
49	2019 vol 7 nr 1	Lekresponsiv undervisning – ett undervisningsbegrepp och en didaktik för förskolan	Cecilia Wallerstedt, Niklas Pramling
50		Att tillägna sig skriftspråkliga verktyg genom att leka affär	Ingrid Pramling Samuelsson, Maria Magnusson
51		Barns 'agency' i lekresponsiv undervisning	Anne Kultti, Cecilia Wallerstedt, Pernilla Lagerlöf
52		I mötet mellan lekens frihet och undervisningens målorientering i förskolan	Camilla Björklund, Hanna Palmér
53		Barns frågor i lek	Agneta Jonsson, Susanne Thulin
54	2019 vol 7 nr 2	"Det skulle kunna vara fakta, men det vet vi inte" – en studie om kritiskt förhållningssätt i gymnasieskolan	Anja Thorsten, Martin Wickman, Mikael Scheibel-Sahlin, Therese Tunek
55		Tecken på teoretiskt tänkande om strukturer i bassystemet	Marie Björk, Åsa Nikula, Paul Stensland, Anna Stridfält
56		Att förstå begrepp eller förstå med begrepp – en studie av litterär begreppsanvändning, tolkning och analys	Maritha Johansson
57		Läroboken och det diskursiva skrivandet: genrer, textaktiviteter och medierande redskap i läromedel för årskurs 1 till 3	Jenny Magnusson
58		Genrekunskaper som ett led i läsförståelsearbetet: textsamtal i årskurs 1 och 6	Robert Walldén
59		Elevers förståelse av grundläggande privatekonomiska principer – implikationer för undervisning i HKK	Inga-Lill Söderberg, Patrik Hernwall
60	2019 vol 7 nr 3	Effekten av fysisk aktivitet i matematikundervisningen	Andreia Balan, Jenny Green
61		Gymnasieelevers användning av normkritik och naturvetenskap för att granska frågor om sexualitet och kön	Anders Jonsson, Anna-Karin Fridolfsson, Åsa Clarke Bolin, Josefine Reimark
62		Betydelsen av att variera innehållsliga aspekter för yngre elevers lärande av platsvärde	Henrik Hansson

	ÅR/nr	Titel	Författare
63	2020 vol 8 nr 1	Utveckling av räknefärdigheter hos fem- till sjuåringar – Matteuseffekt eller utfall av undervisning	Camilla Björklund, Ulla Runesson Kempe
64		Att lägga en TIG-svets – en learning study baserad på CAVTA	Nina Kilbrink, Stig-Börje Asplund
65		Kollaborativt berättande med interaktiv skrivtavla i förskoleklassen – en multimodal historia	Annika Lantz-Andersson, Ewa Skantz Åberg
66		Vad kan elever som kan formulera naturvetenskapligt undersökningsbara frågor?	Cecilia Dudas, Fredrik Westman, Johan Nordling, Johanna da Luz, Johanna Lundström, Jonna Wiblom, Josefin Reimark, Malin Lavett Lagerström, Maria Andrée, Per Freerks, Per Wennerström, Sara Planting-Bergloo, Sara Puck, Sebastian Björnhammer, Sofija Jahdadic
67	2020 vol 8 nr 2	En, två eller flera historier? – undervisning för decentrering av historiska narrativ	Line Ekman, Mathias Blomberg
68		Tvååringars spontana utövande av grundläggande motoriska färdigheter i daghem	Mikaela Svanbäck-Laaksonen
69		Att utveckla god taluppfattning hos alla elever i förskoleklass – en interventionsstudie i matematik	Joakim Samuelsson, Kristin Westerholm

	ÅR/nr	Titel	Författare
70	2021 vol 9 nr 1	”Den här föräldern smörjer tant Mittiprick litegrann” – integrerat läsande och skrivande under ett litteraturarbete i årskurs 3	Robert Walldén
71		Rikta blicken mot texten	Anette Svensson, Cecilia Rosenbaum, Ulla Runesson Kempe
72		Förmågan att kunna samspela – en studie gällande teaterkunnande på gymnasiet	Pernilla Ahlstrand
73	2021 vol 9 nr 2	Varför fortsätter flykten över Medelhavet? – innebörden av att göra en kausalanalys av en samhällsfråga	Ann-Sofie Jäderskog, Malin Tväråna, Mattias Björklund, Anita Dahlman, Bodil Kåks, Eva Norell, Helena Häger, Katja Eriksson, Lotta Rangne, Max Strandberg, Ove Bergqvist, Sofie Söder, Theodor Bittner
74		”Då kallar man den rätsida” – ämnesspecifika begrepp med nyanlända elever i slöjdundervisning	Emma Gyllerfelt
75		Dokumentation i förskolan – en innehållsanalys av förskolans styrdokument i Finland och Sverige	Anna Eriksson, Johanna Still, Kerstin Bäckman, Mikaela Svanbäck-Laaksonen
76	2021 vol 9 nr 3	Bildning för hållbar utveckling – och dess potential för svenskämnets undervisning	Ola Uhrqvist, Simon Wessbo
77		Att göra sin röst hörd – en didaktiskt orienterad bilder-boksanalys av Naturen och Mitt bottenliv – av en ensam axolotl	Anna Lyngfelt, Eva Söderberg
78		Poesididaktik och kulturell hållbarhet – bortom mätbarhetens horisont	Karolina Pettersson
79		Svenskundervisning i språkligt heterogena klasser – lärares uppfattningar om språk och social hållbarhet	Anna Lyngfelt, Birgitta Ljung Egeland, Katerina Kuksa
80		”Jag vet att man inte kan förändra världen, men man kan ha ambitioner” – sociala hållbarhetsperspektiv på ett musik- och poesiprojekt	av Catarina Schmidt, Katharina Dahlbäck

	ÅR/nr	Titel	Författare
81	2022 vol 10 nr 1 temanummer	”… förut kunde jag inte läsa så himla bra”: ett litteraturdidaktiskt projekt med vårdnadshavare och elever i skolår F–3	Lena Manderstedt, Annbritt Palo, Ann-Charlotte Dahlbäck, Anna Brännström, Mona Dahlberg, Gunilla Lundström, Kristina Jonsson & Elisabeth Hortlund
82		”Sen dess slutade godisar växa där”: tolkande läsning inom modersmålsämnet	Enni Paul, Anna Hjalmarsson, Björn Kindenberg & Anna-Maija Norberg
83		”Lager på lager” – att möjliggöra och synliggöra kommunikativa, kreativa och narrativa kompetenser	Anette Svensson
84		Dialogisk högläsning i för- skoleklassen och årskurs 1: ”Jag tycker att molnbullen smakar delikat”	Catarina Schmidt & Sara Hvit Lindstrand
85		Etikk og utforsking i litterære samtaler på mellomtrinnet – om å stille spørsmål til en fortelling om moralske dilemma	Åsmund Hennig
86		En väv av förståelse: Mellanstadieelevers utsagor om sin fiktionsläsning	Cecilia Rosenbaum, Anette Svensson & Eva Söderberg
87	2022 vol 10 nr 2	Analytisk och strukturerad eller kreativ och nyskapande? – en komparativ undersökning av två läroböcker	Nicklas Andersson, Denise Eriksson & Maritha Johansson
88		Språklärare i NO-undervisning? – ämneslitteracitet och integrerat kunskapsbyggande i språkligt heterogena klassrum	Pia Nygård Larsson
89		”Det fattas jättemycket” – genreteoretiska perspektiv på vuxna andraspråkselevers texter och responssamtal	Hanna Sandgaard-Ekdahl & Robert Walldén
90		Deliberation och kritik i förskolans undervisning för hållbar utveckling – ”så att det bli snällt där i världen”	Maria Hedefalk, Cecilia Caiman & Christina Ottander